

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ В НАПРЯМКУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Міжнародна інтеграція надає нові можливості для України. Тому питання співпраці на міжнародному ринку з високо розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, є надзвичайно важливим.

На сьогоднішній день в Україні вироблена стратегія зовнішньо-економічної діяльності. Вона спрямована на розвиток і покращення структури експортного потенціалу держави; раціоналізацію імпорту; підвищення конкурентоспроможності продукції українських підприємств на світовому ринку; подолання неплатоспроможності країни; розширення ринків збуту української продукції; досягнення стійкого економічного зростання і підвищення добробуту населення. Проте зовнішньо-економічна діяльність країни залишається недостатньо ефективною, що підтверджується позиціями України в міжнародних рейтингах.

У рейтингу за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), опублікованому Всесвітнім економічним форумом, Україна посіла 81 місце серед 137 країн світу, покращивши свої позиції на 4 пункти. У європейському регіоні Україна займає третє місце з кінця, їй поступилися лише Греція та Боснія і Герцеговина. З-поміж пострадянських країн Україна випередила лише Молдову і Киргизстан. За даними звіту, Україна погіршила свої позиції у 4 з 12 основних показників: ефективність ринку праці (мінус 13 пунктів), інновації (мінус 9 пунктів), інфраструктура (мінус 3 пункти), вища освіта та професійна підготовка (мінус 2 пункти). Підвищення рейтингу відбулося за рахунок покращення решти позицій індексу: інституції (плюс 11 пунктів), розвиток фінансового ринку (плюс 10 пунктів), відповідність бізнесу сучасним умовам (плюс 8 пунктів), макроекономічне середовище (плюс 7 пунктів), ефективність ринку товарів (плюс 7 пунктів), технологічна готовність (плюс 4 пункти), охорона здоров'я і початкова освіта (плюс 1 пункт). Показник розміру ринку залишився незмінним порівняно з минулим роком. У звіті фахівці назвали негативні фактори для ведення бізнесу в нашій країні (в порядку зменшення): інфляцію, корупцію, політичну нестабільність, високі ставки податків, складність податкового законодавства, нестабільність урядів, ускладнений доступ до фінансів, державну бюрократію, регулювання валютного ринку, недостатню кваліфікацію та етику робочої сили, недостатню інноваційність, низьку якість охорони здоров'я [1].

Однією з основних причин, які ускладнюють досягнення поставлених цілей зовнішньоекономічної діяльності України, є неконкурентоспроможність продукції більшості галузей економіки. Серйозність даної проблеми підтверджується постійною втратою позицій національної економіки у міжнародних рейтингах конкурентоспроможності.

Головною умовою національної конкурентоздатності є виробництво товарів і послуг, що відповідають світовим стандартам з одночасним підвищенням реальних доходів населення. Сьогодні у конкурентній боротьбі виграють не ті суб'єкти господарювання, які можуть якісно робити нові знання і технології. Перемогу отримують ті підприємства, які можуть швидко втілювати їх у конкретний продукт та виходити з ним на світовий ринок за меншу вартість.

Таким чином, можна окреслити чинники, які перешкоджають підвищенню конкурентоспроможності України. До них відносяться: відсутність оригінальних форм організації економіки, пристосованих до соціально-політичних особливостей країни; штучна автономізація окремих регіонів; переважання морально застарілої техніки, технологій;

низьке стимулювання і мотивація праці робітників; недостатнє вітчизняне та іноземне інвестування окремих галузей економіки тощо.

Одним із основних шляхів підвищення конкурентоспроможності України в умовах інтеграції є досягнення синергетичного ефекту.

Синергетичний ефект (від грец. *synergos* – що діє разом) – зростання ефективності діяльності в результаті інтеграції, злиття окремих частин в єдину систему за рахунок так званого системного ефекту [2].

В умовах розвитку міжнародних інтеграційних процесів синергетичний ефект виступає додатковою цінністю активів, яка виникає в результаті тісної взаємодії або спільної діяльності суб'єктів бізнесу у порівнянні із сукупною їх вартістю або фінансовою ефективністю за умов автономного функціонування.

Досягти синергетичного ефекту найвірогідніше при диверсифікації, створенні концернів, кооперацій. Перелічені види взаємозв'язків суб'єктів господарювання сприяють отриманню: економії на масштабі (ефект при об'єднанні управлінського персоналу, функціональних служб тощо); ефектів масштабу (перехресні продажі, доступ до нових ринків, трансфер технологій, збільшення ринкової міці, фінансових можливостей).

В той же час, синергія полягає в підвищенні ефективності діяльності не тільки через кооперацію підприємств та їх проникнення на нові ринки збуту. Досягти синергетичний ефект можна шляхом отримання ексклюзивного права на використання новітньої технології. Так, відомі німецькі підприємства вміють одержувати прибуток завдяки нетрадиційним організаційним заходам. Вони, наприклад, об'єднуються у так звані Venture Capital Club аби одержати кошти для стимулювання винахідництва і дальшого розвитку виробництва.

Ефективна взаємодія суб'єктів господарювання проявляється в двох типах синергії – внутрішній і зовнішній. Внутрішня синергія полягає в економії всіх видів ресурсів (інформаційних, інноваційних, маркетингових і т. ін.), зростанні продуктивності праці, підвищенні рівня технологічного розвитку що забезпечується спільним використанням виробничої інфраструктури. Зовнішня синергія досягається за умови ефективної співпраці підприємств, що дозволяє мінімізувати сукупні витрати, та реалізується через зростання сумарної вартості підприємства, що позначається як на інвестиційній привабливості, так і конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках [3].

В той же час, велика кількість суб'єктів господарювання не прагнуть до кооперації, а навпаки – бояться співпраці з конкурентами. Це призводить до зниження синергетичного ефекту, відсутності зростання національної конкурентоспроможності, та ускладнює шлях України до повноцінного виходу на світовий ринок.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності національної економіки шляхом досягнення синергетичного ефекту є головною умовою інтеграції України у глобальний та європейський економічний простір. А основним способом підвищення ефективності діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання виступає активна співпраця з іноземними фірмами, яка передбачає обмін досвідом, напрацюваннями в сфері техніки і технології та висококваліфікованими кадрами.

Список використаних джерел

1. Україна у світових рейтингах 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://investory.news/ukraina-u-svitovix-rejtingax-2018-roku/>
2. Економічна енциклопедія / Відповідальний редактор С. В. Мочерний. – Київ: Видавничий центр «Академія». – Т. 1, 2000. – 863 с.
3. Ільчук В.П. Синергетичний ефект функціонування кластера / В.П. Ільчук // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2019. – № 1(17). – с. 9-18.